

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
(SZTAB GENERALNY)

TAJNE

8824 J4
Warszawa, dn. 14. IX. 1922 r.

Oddział II.

Nr 23657 / Inf. / II. G.

DO

PILNE

ADJUTANTURY GENERALNEJ NACZ. WODZA

w B e l w e d e r z e .

Przedkładam do wiadomości raport o przebiegu
5-ej Sesji T.K.M. dla spraw rozbrojeń.
1 załącznik.

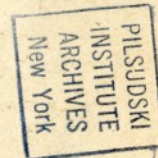
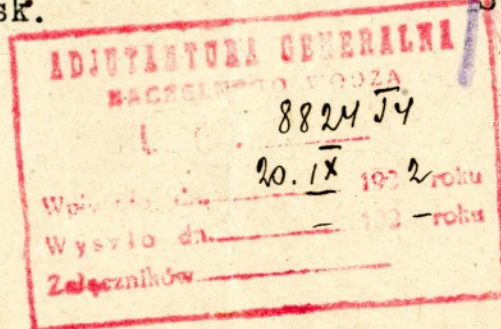
O t r z y m u j ą :

Adjutantura Generalna
Gabinet Ministra
M. S. Zagranicznych
Kierownictwo Mar. Wojsk.

Szef Oddziału II. Szt. Gen.

W. Z.

Wojciechowski
SOKOŁOWSKI
Major.

559

R A P O R T

z przebiegu V-oj Sesji Tymczasowej Komisji Mięszanej dla spraw rozbrojenia.

1. PRZECHODZĄCE OBRADY.

Przedmiotem obrad V-oj Sesji T.K.M. były wnioski, które Komisja ma przedłożyć na II-le Zgromadzeniu Ligi Narodów w wykonaniu poleceń otrzymanych przez nią od II-go Zgromadzenia.

Obejmują one 3 kategorie spraw /p.raport z 4-oj Sesji T.K.M./:

a/ sprawy techniczne - używanie w czasie wojny gazów trujących, prywatna fabrykacja broni, konwencja w St. Germain o handlu bronią;

b/ opracowanie statystyczne i ogólne; odpowiedzi państw o ograniczeniu budżetów wojskowych, ankieta statystyczna o stanie zbrojen, memoriał państw o specjalnych warunkach wojskowych każdego z nich;

c/ opinie co do wniesionych projektów ograniczenia zbrojen - Lorda Bisha, Lorda Cecila i Admirala Segrave.

2. Sprawy techniczne.

W przedmiocie używania gazów trujących uchwalono powstrzymać się narazie od używania orzeczków Ligi do przyjęcia postanowień Konwencji Waszyngtońskiej wobec tego, że Stany Zjednoczone do tej pory nie przyjęły zasad tej konwencji.

Z uwagi na to, że komisja pracy intelektualnej uznała za niemożliwe skierowanie się do uczonych świata z wezwaniem ogłoszenia wyników naukowych w dziedzinie walki środkami chemicznymi uchwalono na wniosek Lorda Cecila powołanie specjalnego Komitetu który zajmie się opracowaniem publikacji, wykazującej charakter przyszłej wojny chemicznej. Do Komitetu powołano Lorda Cecila, Admirala Segrave i Pułk. Requin.

Opracowanie Sekretariatu o stanie prawodawstwa w dziedzinie prywatnej fabrykacji handlu bronią, które ma stanowić podstawę do zwołania specjalnej konferencji międzynarodowej, postanowiono przekazać rządowi do zbadania i uzupełnienia.

Wobec tego że wezwanie Sekretariatu Generalnego o ratyfikację konwencji w St. Germain przez Stany Zjednoczone zostało przez Rząd ame-

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI

rykański odrzucone, postanowiono poddać konwencje rewizji w sensie pomagającym wszystkim państwom na przystąpienie do niej.

3. OPRACOWANIA STATYSTYCZNE.

Wyniki ankiety statystycznej ujęte w obszernie opracowanie podkomisji statystycznej opatrzone zostały raportem charakteryzującym to opracowanie, jako zestawienie niekompletnych jeszcze materiałów, z których nie można wyciągać żadnych wniosków ogólnych. Opracowanie to ma być rozosłane rządowi, delegatom Ligi i specjalistom dla uzupełnienia i opatrzenia uwagi.

4. PROJEKTY OGRANICZENIA ZBROJEN.

Projekt redukcji zbrojen wnieiony przez Lorda Ashera został przez samego autora wycofany, przez Komisję Techniczną /Komitet Specjalny i Stała Komisja Doradcza/ uznany za nierealny. "Zasadę określenia siły zbrojnej danego państwa przez ustalenie pojęcia teoretycznej" jednostki uzbrojonej" odrzucono, przyjmując metodę ogólnej oceny sił każdego państwa. Ocena ich ma się ograniczyć do sił zbrojnych czasów pokojowych i obejmować tylko wojska metropolji. Określenie stosunku sił kolonialnych ma być dokonane oddzielnie.

Projekt Lorda Cecila został przyjęty w formie zaakceptowania przez T.R.M.4-ch też Paktu Gwarancyjnego. W sprawozdaniu, które będzie przedłożone Radzie Ligi wyrażona została opinja, iż podstawa Paktu Gwarancyjnego musi być wzajemne zaufanie.

Ponieważ nie da się zapewnić państwu zaatakowanemu bezpieczeństwa wojny przeciągłej, gwarancje muszą się ograniczać do pierwszego jej okresu, t.j. do czasu, zanim państwo nie będzie w stanie mobilizować wszystkie siły obronne.

Gwarancje, których sobie państwa udziela, powinny mieć charakter powszechnej presji na atakującego, tak, aby mu uniemożliwić akcje zaczepną lub niedopuszczać do uzyskania sukcesu.

Dla umożliwienia wspólnych akcji muszą się państwa zdecydować na utrzymywanie części swych sił zbrojnych, jako środka ewentualnej pomocy innemu.

W ^{sej}konkrecji tej opinji będzie się musiało Zgromadzenie zwrócić

do rządów o wypowiedzenie się w sprawie utrzymywania się zbrojnych, które by mogły być użyte na żądanie Ligi Narodów.

Projekt morski Admirała Serrave. został przedstawiony Radzie jako podstawa do dyskusji na zamierzonej konferencji Międzynarodowej, która ma służyć Ligi Narodów w celu rozszerzenia zasad waszyngtońskiego paktu na państwa, które nie brały udziału w konferencji waszyngtońskiej. Uchwalono zwrócić uwagę Rady na to, iż byłoby pożądane, aby w Konferencji zamierzonej wzięły udział także państwa, które nie są członkami Ligi.

Na wniosek delegata polskiego umieszczony został w rezolucjach przedłożonych przez T.K.M. do zatwierdzenia Radzie punkt wzywający zamierzoną konferencję międzynarodową do rozpatrzenia specjalnej sytuacji państw, które nie posiadają obecnie sił morskich.

5. STAN SPRAW NA ZGROMADZENIU.

Wnioski T.K.M. co do spraw technicznych i opracowań statystycznych zostały przypuszczalnie bez zmian zaprobowane przez Radę Ligi i przyjęte przez Zgromadzenie.

Zaśmiana, względnie szerzemu rozwinięciu uległy mogą wnioski dotyczące projektów Bshera i Cecila. W ocenie wniesionych projektów zaznaczyła się w Komitecie Specjalnym różnica między opinią technicznych rzeczoznawców a Lordem Cecile'em. Różnica zdań polegała na ocenie kompetencji Komisji Specjalnej, którą Lord Cecil chciał nakłonić do sformułowania projektu rozbrojenia oraz na sposobie oceny samych projektów. W ^{XX}komunikacji obok specjalnego sprawozdania Kom. Spec. pojawiło się sprawozdanie osobiste Lorda Cecila /przewodniczącego tego Komitetu/ rozesłano do członków T.K.M. Na ~~praktycznym~~ posiedzeniu T.K.M. wniesione za podstawę do dyskusji uchwał tylko sprawozdanie Komitetu, tekst jego przyjęto prawie bez zmian jako raport T.K.M. do Rady. Sprawozdanie Lorda Cecila zni jego opinie osobiste poruszone nie zostały. Zachodzi zatem możliwość, iż Lord Cecil zechce opinią swoją dać wyraz na Zgromadzeniu i że będzie usiłował na tem forum swe stanowisko przeformułować.

6. OPINIA LORDA CECILA.

Opinia Lorda Cecila opiera się na następujących przes-

zankach:-

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE

Ograniczenie sił zbrojnych państwa może się odnosić jedynie do kontyngensów pokojowych, określenia zdolności danego państwa do rozwinięcia stanów pokojowych armji, do wielkości maksymalnego wysiłku, na który to państwo może się zdobyć podczas wojny pozwoli na sprecyzowanie stopnia jego potrzeby w czasie pokoju. Przez ograniczenie armji czasów pokojowych uniemożliwi się państwu atakującym niepodziwiany atak z definitywnym sukcesem, względnie z zajęciem trwałem terenów sąsiedzkich. Tę samą drogą osiągnie się zmniejszenie ilości rezerw, zwłaszcza wobec tendencji ograniczenia czasu służby. Wojska kolonialne zdaniem Lorda Cecila wymagają specjalnego rozpatrzenia uwzględniającego wydatne obowiązki, które na nich ciąży.

Uzbrojenie powinno być określone proporcjonalnie do ustalonych stanów liczbowych. Punktem wyjścia powinien być statu quo wobec tego, że istniejące materiały automatycznie się zlikwidują. Ograniczenia materialnego można dokonać przez ustalenie wysokości kredytu materialnego w ogólnym budżecie wojskowym. Wielkość tej pozycji budżetowej byłaby proporcjonalna do ustalonego stanu liczbowego armji. Wobec tego że ograniczenie obejmowałoby koszt materiału wojennego którego ceny są wszędzie mniej więcej równe, a nie obejmowałoby ani kosztów utrzymania żołnierzy, ani też kosztów umocnień obronnych, różnice walutowe nie będą wymagać specjalnego uwzględnienia.

Projekt ograniczenia zbrojeń byłby zatem oparty na ograniczeniu stanów liczbowych armji pokojowej i na ograniczeniu budżetów technicznych. Podstawa do określenia stanów liczbowych armji ma być stan ilościowy mężczyzn zdolnych do noszenia broni.

Na tych zasadach miałby być wypracowany przez T.K.M. konkretny plan z polecenia III-go Zgromadzenia.

7. OGÓLNE UWAGI O V-EJ SESJI.

Ogólny przebieg obrad V-ej Sesji miał charakter spokojnej i rzeczowej dyskusji. Przyczyniło się do tego polubowne stanowisko Lorda Cecila, który nie wysuwał osobistych poglądów na najważniejsze sprawy. Cel i charakter tego stanowiska Lorda Cecila nie da się na razie określić.

Nowym bardzo charakterystycznym objawem był szereg niepowodzeń na które napotkały zarówno ze strony czynników fachowych jak politycznych daleko idące wnioski wysunięte na ostatniej Sesji. Do niepowodzeń tych zaliczyć trzeba - odmowę Komitetu Pracy Intelktualnej co do sprawy gazów, krytyka stałej Komisji Doradczej i Komitetu Specjalnego z którymi spotkały się projekty rozbrojeniowe, sceptycyzm Komisji Statystycznej co do wyników ankiety przez nią opracowywanej, odmowę Rządu Stanów Zjednoczonych ratyfikowania traktatu w St. Germain, decyzję o wstrzymaniu się od rozszerzania konwencji waszyngtońskiej o używaniu gazów na wszystkie państwa, które są członkami Ligi.

Wskazuje to na poważne trudności, na które napotkać muszą projekty wysuwane "dla urabiania opinii publicznej" lub "kształcenia mas". Sceptycyzm i krytyka były na ustach nawet tak gorących zwolenników Ligi Narodów i rozbrojenia jak Brantig /Liga Narodów musi się jeszcze skonsolidować" "Opinia publiczna nie jest jeszcze gotowa do przyjęcia zasad Paktu Gwarancyjnego", "Poczucia międzynarodowe potrzebne do wprowadzenia w życie rezolucji o pakcie nie jest jeszcze dostatecznie rozwinięte"/.

Ten niemniej teoretyczne prace T.K.M. postępują; dokonane zostały ważne wcale poważne elaboraty o charakterze międzynarodowym /Ankieta statystyczna o stanie rozbrojenia, zestawienie prawodawstwa o fabrykacji i handlu bronią/.

Te dwa różne nachylenia, którym ulegają prace T.K.M. wskazują że kierunki ich zmierzają zbieżnie ku wspólnej płaszczyźnie konkretnej. Jakkolwiek głębsza analiza zagadnień rozbrojeniowych pociągnie za sobą coraz poważniejsze trudności, przybliżyć będzie rozbrojenie formy wymagające stałego zainteresowania się tą sprawą ze strony wszystkich państw które są członkami Ligi.-

.....
Za zgodność odpisłu:

PITOMSKI por.

